

vatovább mind nagyobb fény, az isteni áldásnak fénye árad el, és e fényben nem fogunk többé a mult szomorú állapotokra gondolni, a talány meg lesz fejtve, s minden világi ellenmondás az Isten országában megoldását leli. Barátim! nekünk nem szabad remény és bizalom nélkül tekintenünk a jövőbe. A kereszténység folytonos előrehaladásába és az Isten országának e földön való szünet nélküli növekedésébe vetett hitnek megszűnni nem szabad. Napjainkban mindent elemeire bont fel a kutató elme, de az elemzést újraalkotás, a szétbontást egyesítés követi. S fődolog az, hogy mi önmagunkban a legfőbb életelemet birjuk, t. i. legyen bennünk erő és készség az Isten művét munkálni, a mig nappal vagyon.

VIII.

Dávid Ferencz emlékezete.

(1579—1879.)

Pályadíjt nyert óda.

Az unitárius hitalapító mártir halála háromezázadik évfordulója ünnepére írta

MURÁNYI F. SÁNDOR, szavalta Várady Károly

a zsinat másod napján.

Jelige. Minden eszmének meg volt keresztfája.
Br. E Ő t v ű s.

Ébredj álmaidból, Déva vára!
Nem hallod-é a riadót? . . .
A hosszú bánat-éjszakára
Egy szép, dicső nap viradott.
Derülj velünk kevély örömré,
Köritse fény zord sziklaföd;
Kit oly rég fed hérczed göröngye:
Ma dal, hozsánna zengi őt!

Ébredjeték, ti szent romok, hol
Ő, a merész, kiszzenvedett;
Börtönre vetve a vakoktól,
Mivel nekik fényt hirdetett.
Fel, fel . . . örömré, diadalra!
Imé: kigyúlt a hajnalég;
Megtörve már az éj hatalma,
Völgy és halom fényárban ég!

S ébredj dicső nagyunk! . . . Jelenj meg
 Köztünk te is e szép napon;
 Hisz itt ma téged ünnepelnek,
 Neved zengvén az ajkakon.
 Jövel, jövel a régi fénynyel,
 Dobd el tövis-koszorodat:
 Hú, serged vár erős hitével, —
 Virággal hintve be útag!

* * *

A hit forrása felzavarva . . .
 Enyhet nem ád, szomjat nem olt;
 Útját avar, köd, éj takarta;
 S boldog — csak az együgyü volt.
 A vallás rút eszköz lón már csak;
 Nem égi bék, oh nem vigasz:
 Tömjén füstjében az oltárnak,
 Elszállt abból: mi szép, igaz . . .!

De folyt a harcz, — „Isten nevében“ —
 Vér, pusztulás: a merre dúlt.
 A küzdelem lázas hevében
 Milljókra gyászos éj borúlt.
 S ha tűnt is egy-egy távol fény fel —
 Felénk is vetve pár sugárt,
 Népünknek ez csak arra volt jel:
 Közelg a regg; csak bizva várd!

És várta is, míg megjött végre,
 Ki hit fő titkát fölfedi,
 S nem esküszik bár a keresztre,
 Tana azért szép, isteni . . .
 Ki oltárrá tevő legottan
 Az utcza egy szegletkövét,*)

*) Kolozsvárt, a Tordautza szegletén, egész korunkig látható volt, s most ott levő anya-ekklézsiánk temploma udvarán őriztetik ama kerek kő, melyről — a hagyomány szerint — Dávid F. egy napon prédikálván, hallgatóit annyira elragadta, hogy azok vállalkra vevén, diadallal vitték be a piaczi nagy templomba, s ezzel az egész Kolozsvár áttért az unitárius vallásra.

Hirdetve róla lángszavakban
Az „Egy Isten“ tanát, hitét...!

Dávid Ferencz jött... s szólt merészen,
Zugó vihart kelt szelleme;
S miként ha villám gyúl az éjben:
Megdöbbsent rá ezrek szive.
Beszéde: eszmék lángolása,
Gyújt, lelkesít minden szava;
S mi annak egyik fővarázsa:
Ő a miénk — magyar vala!

S a nép, a mint meghatva hallja:
„Apostol ez: lelkünkéből szól!“ —
Igy zúg fel s rá egy pillanatra:
Mind, templomostól, meghódol...
Vállán viszi, ma kit mi áldunk,
A nagy oltár elébe el —
S a hit-chaoszból, im, vallásunk:
Egyszerre napként tűne fel.

De, hajh, ép ez volt bűne, átka!
A kor sötét megértetni őt.
Nagy lelkének szellemvilága
Vakká tevé hitlent, hívőt.
— És felzúg a vad harc körülte,
Szívét ezer gúny sebzi meg;
A rágalom, hogy marja, üldje:
Nyomába' mint kígyó sziszeg.

Elhagyja őt barát, rokonság,
Önvére vall már ellene;
S börtönhalálát kik kimondják:
Birái — mind ellenfele...
Csak egymaga áll a viharban,
Mint büszke cser a szirtfokon:
„Az Isten egy, megoszthatatlan:
Hitem, — másképp nem vallhatom!“

Megejté mégis a judáscsók!...
Földiekért eladatott.

Szive vérezett, égette kín sok;
 De túrt, remélt s nem alkudott.
 Egy szó: mi semmi! — s mentve élte;
 Nemcsak szabad, tán dús lehet.
 De szólt, az eszmét védve, féltve:
 „Az áldozat magam legyek!”*)

S lelkében a mult a jövővel
 Engesztelőn ölekezett.
 Így ment halálra még örömmel,
 Hogy teljék be a végezet . . .
 S meghalt: hogy éljen a hiteszme! . . .
 Oh, nagy mig élt, halála szebb!
 Hittünk igaz mártirja, szentje:
 Véred — ügyünk pecséte lett . . .!

* * *

Ott porladozik drága hamva
 Ama szétszórt romok között . . .
 A századok szállnak rohanva
 Nagy és kicsiny pora fölött.
 Sirját — ha volt! — nem őrzi emlék,
 A kegyelet nem hagyta ránk;
 De hűn követni őt s hitelvét:
 Jel nélkül is egyek valánk.

S im: századok multán jön újra! . . .
 Neve, híre: dicsőbb, nagyobb.
 Fejének mártir-koszoruja
 Örök gloriával ragyog . . .
 . . . Van sok, mi fáj; de hallgat ajkunk,
 Mert van vigaszunk is — elég:
 Mi annyi csodát tőn mi rajtunk,
 Nem olthaták el szellemét . . .!

A börtönéből el —, kiszálla,
 Hajnalcsillag lőn az egen;

*) Ezek voltak utolsó szavai börtönében, s akkor mondá, mikor barátai kérvé-kérték, hogy élte megmentéseért vonja vissza — legalább formaszerrűen — a Krisztus istenségét tagadó tanát.

Ott tündököl szelid világa,
 Ott ég, mint údv, sziveteken.
 Ne féljeteK e fényt követni:
 Nem bolygó tűz sir éjjelén;
 Nekünk a viradást jelenti,
 Jövönkre biztató remény!

Ne féljeteK! . . . Előre bátran!
 Örleke van bizony velünk,
 S hol együtt lészünk ketten, hárman:
 Megszenteli bűnk, küzdelmünk . . .
 . . . S te ott rómsir: ős Déva vára,
 Vesd el komor gyászfátyolod,
 S lángszókkal ird sziklád falára:
 „Ő nincsen itt . . . feltámadott . . .!”

Az unitáriusok Udvarhelymegyében, Székely-Kereszturon, f. év augusztus 24. 25. 26-ik napjain tartott zsinatának a fennebbieKben emléke van letéve. Olvasóink a közlöttekéből, ugy hiszszük, meglehetősen tájékozást szerezhettek s képet alkothattak maguknak e nagyjelentőségű zsinatról, mely körülmény leirói tisztünket igen megkönynyíti. Az erdélyi unitáriusok 300 éven keresztül gyakran üldözött és mindig nyomott egyházára az utóbbi pár évtized a miveltség előhaladásával és a szabadszelleM általánosabb föllengésével végre szebb napokat hozott, melyekben már szabadabban lélegzelhet és nemcsak a hosszas küzdelemben fölemésztett erejét tudja regenerálni, hanem tisztult elveinek és nemes aspiratioinak, s kegyeletes érzelmeinek szabadon adhat kifejezést. S így 1868-ban Tordán megünnepeelte fennállásának és e hazában lett törvényesítésének 300-dik évfordulóját, és a jelen évben Székely-Kereszturon nagy alapítója Dávid Ferencz mártyrhalálának háromezázadik évfordulójára szentelt kegyeletes emlékünnepeLyt. Erdély unitáriusai ez emlékünnepeLynek nagy reménnyel néztek elébe; epedve várták, hogy a kegyelet adóját nyilván leróhassák azon férfu iránt, a kinek eszméiért igazságot szolgáltatni, tanai mellett a világ előtt bizonytságot tenni, a zsarnok hatalom miatt saját létük koczkáztatása nélkül eddig nem lehetett. Meg is lön téve minden, hogy az ünnepeLy a nagy reformator emlékéhez méltó és eredményteljes legyen. Már eze-